

Metoderapport om dokumentarserien "Muldvarpen"

Piraya Film I og NRK

Metoderapport om dokumentarserien «Muldvarpen»

Disposisjon

1. Innsendere
2. Tittel på arbeidet
3. Sammendrag
4. Hvordan arbeidet startet
5. Metode
6. Etikk
7. Spesielle erfaringer
8. Motstand
9. Organisering av arbeidet
10. Dette er nyt
11. Konsekvenser
12. Publisering

1. Innsendere

Denne rapporten er sendt inn av NRK ved Martin Gaarder, Ståle Hansen og Henrik Lied, i samarbeid med produsent Bjarte Mørner Tveit fra Piraya Film i Stavanger, produsent Peter Engel i Wingman Media (Danmark) og prosjektets regissør, journalist, forfatter og filmskaper Mads Brügger.

2. Tittel

NRKs tittel er «Brennpunkt: Muldvarpen - Nord-Korea avslørt». Internasjonalt er serien distribuert under tittelen «The Mole».

3. Sammendrag

I den norsk-danske dokumentarserien «Muldvarpen» kan publikum følge steg for steg i avsløringene av hvordan et lag av dokumentarister og journalister står bak to muldvarper som infiltrerer nordkoreansk våpenindustri.

Serien viser hvordan Nord-Korea arbeider, den viser detaljert hvordan de organiserer internasjonalt, illegalt våpensalg, og dokumenterer at regimet er villig til å selge høyt avanserte og kraftige våpensystemer til privatpersoner. Serien viser også hvordan regimet og deres nettverk er initiativtakere og støttespillere i produksjon av narkotika.

Videre avsløres det i «Muldvarpen» hvordan KFA, den internasjonale nordkoreanske vennskapsforeningen, gjennom foreningens president Alejandro Cao de Benós, er sentral i koordinering av kriminelle aktiviteter i et internasjonalt nettverk som forbinder den nordkoreanske våpenindustrien med utenlandske aktører, inkludert en jordansk oljesmugler.

Alt i alt dokumenterer serien hvordan Nord Koreas representanter arbeider for å omgå og bryte FNs sanksjoner.

Dokumentarserien «Muldvarpen», er resultatet av mange års norsk-dansk samarbeid. Piraya Film I AS er seriens hovedprodusent. Det har vært et tett og godt samarbeid mellom produsentene og NRK i Norge. Serien er i Norge videre støttet av blant annet NRK, NFI, Fritt Ord, Filmkraft og Mediefondet Zefyr i tillegg til betydelig risikokapital fra Piraya Film I AS.

4. Hvordan arbeidet startet

Siden dette prosjektet har pågått i mer enn 10 år, vil til og med en kort beskrivelse av den innledende fasen av prosessen dessverre bli lang.

For mer enn 10 år siden ble den danske filmskaperen, forfatteren og journalisten Mads Brügger kontaktet på Facebook av en ukjent dansk mann ved navn Ulrich Larsen. Larsen skriver at han har sett Brüggers dokumentar

om Nord-Korea, en film kalt «Det Røde Kapell» (2009). På grunn av kritikken som filmen retter mot Nord-Korea, kan ikke Brügger lenger reise til Pyongyang, men Ulrich Larsen foreslår at han kan fortsette der Brügger slapp, ved å bli Brüggers personlige muldvarp i den Dansk-nordkoreanske vennskapsforening.

Brügger er interessert og sier det er mulig han over tid vil kunne lage en film om Ulrich Larsens arbeid. Larsen melder seg inn i foreningen og de er enige om at han skal rapportere til Brügger om det som skjer. Avtalen er at Larsen blir filmens mulige hovedperson, og det avtales at han ikke vil motta noen penger for sitt arbeid. Medlemmene i den Dansk-nordkoreanske vennskapsforening er meget fiendtlig innstilt mot Brügger for filmen «Det Røde Kapell», så av sikkerhetsmessige grunner enes de om at kontakten skal være digital og med minst mulig fysisk kontakt mellom de to.

Ulrich Larsen er en førtidspensjonert kokk, og han har derfor rikelig med fritid. En annen egenskap er at Larsen av natur er rolig, smart og tillitsvekkende. Han virker ydmyk og pålitelig, og er i det store og det hele en perfekt muldvarp. Likevel regner Brügger med at Larsen etter hvert vil gi opp, fordi den danske nordkoreanske vennskapsforening stort sett er et fellesskap for en liten gruppe avblomstrede medlemmer, med urealistiske og romantiske ideer om Nord-Korea. Hva kan egentlig en muldvarp finne i et slikt univers?

Til Brüggers og resten av filmteamets overraskelse går imidlertid Larsen på med krum nakke. Han blir en favoritt hos foreningens ledelse, og stiger i gradene i foreningens hierarki. I serien «Muldvarpen» kan det oppleves som om det hele går veldig fort. I virkeligheten tar det selvsagt tid å få tillitsverv. Men Larsen blir relativt snart invitert til å bli medlem av styret – noe han takker ja til - og deretter blir han invitert til en tur til Pyongyang. Larsen utfører forskjellige oppgaver for foreningen, og rapporterer med ujevne mellomrom til teamet.

Larsen drar første gang til Pyongyang i 2012 i vennskapsforeningens regi. Når han kommer tilbake kan han fortelle til Brügger at han har møtt grunnleggeren og lederen av KFA - den internasjonale nordkoreanske vennskapsforening. Han er en spansk mann ved navn Alejandro Cao de Benós, populært kjent som "Nord-Koreas vokter". Her spisser Brügger ørene, fordi han tidligere har møtt Alejandro Cao de Benós, tilbake i 2006, da han forberedte dokumentaren «Det Røde Kapell».

Da Brügger for første gang var i Nord-Korea var det med Alejandro Cao de Benós som reiseleder. Her fremsto de Benós som en oppsiktsvekkende mann, og Brügger hørte ham snakke om hvordan man bruker «innmaten» fra solarium til å lage skitne bomber (noe Brügger har skrevet om i artikkelen "Bowling for Pyongyang" i det danske magasinet. Euroman tilbake i 2006). I tillegg kjente Brügger Cao de Benós fra den nederlandske dokumentaren "Friends of Kim" (2006), som viser hvordan Alejandro Cao de Benós får den amerikanske TV-journalisten Andrew Morse arrestert og fengslet på en KFA-tur til Nord-Korea med Alejandro som guide. Filmen viser Alejandro Cao de Benós som bryter inn på Mores hotellrom og beslaglegger utstyret hans, og det heter også at Morse er i husarrest i Nord-Korea fordi Alejandro Cao de Benós anklager ham for spionasje. På slutten av filmen snakker Morse om hvordan Alejandro Cao de Benós har truet ham med å få medlemmene av KFA til å forfølge ham over hele verden.

Med andre ord hadde Brügger på forhånd inntrykk av at Alejandro Cao de Benós var en potensielt farlig og muligens voldelig mann med en tilsynelatende unik posisjon i det nordkoreanske regimet. Det er en viktig bakgrunn for mål og midler i dokumentarprosjektet.

Som de sier på dansk, begynner det snart å smake fugl, og snart inviterer Alejandro Cao de Benós Ulrich Larsen til et møte i Spania. Brügger forberedte Larsen på hva han skulle gjøre, og Larsen hadde med seg kamera og filmet de to åpent – ikke i selve møtet, men etterpå. I møtet rekrutteres Ulrich Larsen til KFA av Alejandro Cao de Benós personlig, og han får tilbud om å jobbe tett med KFAs grunnlegger og president, nemlig Alejandro Cao de Benós selv. I tillegg vil Ulrich Larsen ha ansvaret for å koordinere KFAs internasjonale aktiviteter. Dette er et viktig steg i Muldvarpens klatring.

Samtidig lykkes det Larsen – i Brüggers og teamets regi – å introdusere seg som en amatørvideograf internt i vennskapsforeningene. Når Larsen går fra den danske vennskapsforening og over til den internasjonale, KFA, så tar han med seg det lille videokameraet sitt. Deretter, igjen på teamets initiativ, blir det bestemt at Larsen melder inn en yngre fotograf i sin danske avdeling for KFA. Fotografen, som i denne verden fremstår som amatørmessig er i virkeligheten en høyt kvalifisert filmfotograf, og denne fotografen tar Larsen med seg som sin personlige assistent for KFA-møter rundt om i Europa. Ulrich Larsen minner gjentatte ganger Alejandro Cao de

Benós og KFA-medlemmene om at scenene som de filmer blir lagt ut på sosiale medier, og at han også jobber med en film for YouTube om KFAs aktiviteter. Det har med andre ord ennå ikke blitt brukt noe skjult kamera i prosjektet, og alle som er filmet er klar over at materialet fortløpende blir publisert.

Deretter skjer det noe som er av helt avgjørende betydning. Allerede i 2013, når Ulrich Larsen bare har vært undercover-medlem av KFA i ett års tid, begynner Alejandro Cao de Benós i økende grad å foreslå at Ulrich Larsen skal se etter «forretningsmenn» i Skandinavia som kan være interessert i å investere i Nord-Korea.

Uspesifiserte investeringsprosjekter fremheves både skriftlig og muntlig, gjennom samtaler, epost og chat på for eksempel «Whatsapp». Dette vekker Mads Brüggers nysgjerrighet. Vi vet ikke hva Cao de Benós og nordkoreanerne vil tilby, men det er fristende å undersøke ved å stille med en «investor» for å høre hva nordkoreanerne har i tankene. Vi er på dette tidspunktet selvsagt meget godt informert om hva som er lov og hva som ikke er lov i forhold til handel med Nord-Korea.

Vi debatterer hvordan dette er mulig innenfor etiske, moralske og juridiske rammer. Det er tydelig at vi må iverksette opptak med skjult kamera og skjult mikrofon for å få dokumentert hva Cao de Benós og nordkoreanerne vil tilby. I tillegg må vi benytte en annen etisk utfordrende metode, ved å stille med en person som kan agere som en investor med begrensede etiske grenser.

Av hensyn til sikkerhet og troverdighet mener Brügger først at det er best å finne en ekte forretningsmann og spørre om han eller hun vil påta seg rollen som investor. Han spør to danske forretningsmenn i hemmelighet, og de sier begge tydelig nei - dels på grunn av handelssanksjonene mot Nord-Korea, og dels på grunn av hvor farlig det hele potensielt kan bli.

Teamet vurderer også at det er farlig og etisk betenkelig å krysse disse grensene. Teamets vurdering er samtidig at det er både risikabelt og problematisk å introdusere en falsk forretningsmann for ekte nordkoreanske representanter, og holder seg til ideen om å finne en ekte investor for Ulrich Larsen.

På dette tidspunktet er prosjektet ikke forankret hos noen tv-kanaler, det eksisterer kun som et uavhengig dokumentarprosjekt hos Piraya Film I i Stavanger, og samarbeidspartner Wingman Media i Danmark.

Etter hvert blir det klart for Brügger at de må oppfinne en fiktiv forretningsmann, spilt av en skuespiller. Det ligger i sakens natur at det må være en skuespiller som ikke er kjent for å opptre. Videre må det være en person som trives i potensielt farlige miljøer. Men hvem?

Brügger finner den tidligere kokainpusheren Jim Latrache Qvortrup. Mens Jim sonet 8 års fengselsstraff, så han på Brüggers dokumentar "The Ambassador" (2012), og han kontaktet Brügger for å snakke med ham om filmen. Til gjengjeld hører Brügger om Jims fortjenester, inkludert hans fortid som infanterist i den franske fremmedlegionen. Like etter innser Brügger at det er Jim som må spille rollen som forretningsmann, fordi han rett og slett har den perfekte profilen for oppgaven. Brügger kontakter Jim Latrache Qvortrup, som straks sier ja.

Det er på dette tidspunkt gått tre år fra første henvendelse fra Nord-Koreas representanter om å finne en «investor» til teamet takker ja til invitasjonen. Dette blir prosjektets journalistiske vendepunkt.

Kort tid etter møtes Jim (nå i rollen som sitt alter ego; den internasjonale milliardæren Mr. James), Ulrich Larsen og Alejandro Cao de Benós i en hotellsuite i Oslo. Siden det ikke vil være mulig for Ulrich Larsen å filme dette møtet åpent, og siden det er avgjørende at alt som blir sagt blir dokumentert, er dette første gang prosjektet benytter seg av skjult kamera og skjulte mikrofoner. Kort tid inn i møtet, tar Alejandro Cao de Benós av seg masken og avslører hvem han egentlig er, og tilbyr å være mellommann for salg av våpen og narkotika fra Nord-Korea.

Fra dette møtet blir vår journalistiske oppgave å, i all forsiktighet, undersøke om det faktisk stemmer at Nord-Korea handler på denne måten, at de vil selge det som Cao de Benós tilbyr. Vi må arbeide med å undersøke metoder, nettverk og persongalleri. Og herfra utvikler «Muldvarpen» seg i en retning som ingen kunne ha forutsett.

5. METODE

Opprinnelig var hypotesen i all sin enkelhet å dokumentere og følge det som skjedde når Ulrich Larsen gikk undercover. Det var en slags bredspektrert grunnforskning - mye undersøkende journalistikk starter på denne måten. Vi var heldige, fordi vi på bakgrunn av regissøren og produsentenes track record med 20 år med produksjon av politiske dokumentarfilmer for det internasjonale markedet kunne få inn noe ekstern finansiering i all stillhet, eksempelvis fra Fritt Ord og NFI. Dermed kunne vi holde arbeidet i gang uten å ha verken deadlines eller krav om levering av en ferdig film, og uten å utvide sirkelen av de som visste om hva vi gjorde.

Vi var tålmodige og ventet på hva vår undercover-agent Ulrich Larsen oppdaget på sin reise gjennom den Dansk-nordkoreanske vennskapsforening, og etter hvert når han i 2012 gikk inn i KFA, i nettverket av internasjonale vennskapsforeninger. Vi var fullstendig klar over at Larsen kanskje ikke ville oppdage noen ting av interesse i det hele tatt. I så fall ville vi nedlegge prosjektet i all stillhet.

Vår oppgave var kort sagt å følge vår hovedkarakter, ivareta ham, samle opptak og i all stillhet gjøre research, eksempelvis om foreningene, menneskene som dukket opp rundt Larsen, om Nord-Korea og landets internasjonale relasjoner og om FNs resolusjoner og rapporter. Dette arbeidet ledet regissør Brügger, selvsagt uten å vite om dette ville kunne bli en dokumentar vi noensinne kunne ferdigstille og distribuere.

Det er først seks år inn i prosjektet, når Ulrich Larsen møter fenomenet Alejandro Cao de Benós i Oslo, og KFAs grunnlegger og president tilbyr våpen og narkotika, at vi får en mer håndgripelig og journalistisk gyldig hypotese å forfølge: Kan Alejandro Cao de Benós antas å være noe annet enn den ufrivillige klovnefiguren han ser ut til som i det offentlige rom? Er det Cao de Benós tilbyr i det hele tatt sant, eller forsøker de å lure Larsen og Mr. James? Er det mulig for eksempel at Alejandro Cao de Benós er med på å bryte de internasjonale handelssanksjonene som verdenssamfunnet har pålagt regimet i Pyongyang? Og i forlengelsen: Kan det tenkes at hans internasjonale nettverk av vennskapsforeninger, under paraplyen KFA, kanskje ikke bare er en uskyldig NGO som har til oppgave å projisere myk nordkoreansk propaganda til verden? Og til sist: Hva er det offisielle Nord-Koreas rolle i dette?

Etter Oslo-møtet, der vi filmet med skjult kamera, var det nettopp dette vi ville undersøke. Og vi visste at vi beveget oss i et etisk og juridisk minefelt.

Heldigvis har vi vært i denne situasjonen tidligere, der vi har startet prosjekter med bruk av skjult kamera og mikrofon samt bruk av falsk identitet. Vi visste dermed helt fra starten av hvordan vi skulle arbeide metodisk for å gjennomføre et prosjekt som kunne publiseres når vi senere skulle gå i kompaniskap med tv-kanaler og distributører. Det holder ikke at enkeltpersoner overbevises, for eksempel redaktører. De må igjen kunne ha dokumentasjon som gir svar på en lang rekke praktiske, moralske, presseetiske og juridiske spørsmål slik at når spørsmålene stilles (som det virkelig ble gjort i stort monn i denne produksjonen) så er svarene der i dokumentasjonen, internt i hver TV-kanal.

Journalistisk sett får arbeidshypotesen virkelig ben å gå på etter møtene med Alejandro Cao de Benós i Oslo og Madrid. I begge tilfeller blir vi tilbudt å kjøpe tunge våpen og vi blir forklart hvordan Nord-Korea kan stille med «eksperter» som kan lage metamfetamin der vi måtte ønske. Vår tanke var dog at det vi hadde opptak av, var muntlige lovnader fra Alejandro Cao de Benós 'side. Hadde han virkelig kontaktene i Pyongyang som han skrøt av? Kunne han virkelig sette i gang en prosess som fører til produksjon av narkotika samt handel med ekstremt kraftige nordkoreanske våpen? Og sist, men ikke minst: Er det virkelig mennesker høyt på strå i Pyongyang som tar en bisarr skikkelse som Alejandro Cao de Benós på alvor? Det skal det skremmende nok vise seg at det er, og hypotesen blir mer enn oppfylt når Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup besøker Pyongyang i januar 2017. Alejandro Cao de Benós leverte virkelig varene, det skal sies.

Metodisk har arbeidet med "The Mole" på en måte vært "learning by doing". Når du hopper i seng med nordkoreanske våpenhandlere og begynner å møte dem over hele verden, finnes det ikke noen bruksanvisning om hva som er riktig og galt. Noen slik håndbok er ikke tilgjengelig på det åpne markedet. Det er heller ikke mulig å diskutere Larsens og senere Jim Latrache Qvortrups tilnærming med utenforstående, fordi dette prosjektet fra begynnelsen har krevd et nesten fanatisk hemmelighold.

Imidlertid er det noen grunnleggende valg og prinsipper som har vært på plass fra begynnelsen. For det første har det vært et prinsipp at penger aldri skal skifte hender mellom oss og nordkoreanerne, rett og slett fordi det

ville være moralsk uforsvarlig. Derfor betaler selvfølgelig nordkoreanerne for seg selv når de reiser til Kambodsja, Kina, Danmark og Uganda.

For det andre har vi fra begynnelsen satset mye på IT-sikkerhet. Når folkene våre har møtt nordkoreanerne, har IT-utstyret deres enten blitt vasket rent på forhånd, eller erstattet med midlertidig utstyr, i tilfelle nordkoreanerne skulle bestemme seg for å undersøke en telefon eller en bærbar datamaskin. Vi har også gjort mye for å slette alle forbindelser på sosiale medier mellom Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup og andre medlemmer av filmteamet.

Og det er ikke bare den nordkoreanske etterretningstjenesten som har vært en kilde til bekymring: Som Alejandro Cao de Benós selv sier i filmen, blir han kontinuerlig overvåket og fulgt av "flere etterretningstjenester". Fra den tiden samarbeidet med Alejandro Cao de Benós virkelig tok av - fra møtet i Oslo og utover - måtte vi ta i betraktning at vi lett kunne risikere å dukke opp på radaren til en eller flere etterretningstjenester. Av denne grunn har vi vært ekstremt nøye med at supportteamet rundt Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup - produsenten, sikkerhetseksperten, eksperten i å sette opp et hotellrom med skjulte kameraer og mikrofoner med mer - alle har fløy ut og inn med forskjellige fly og bodd på forskjellige hoteller. På den måten kunne de ikke oppfattes eller registreres som en enkelt gruppe, via datapunktene de etterlater seg.

Vi har også sørget for å optimalisere transporten og beskyttelsen av filmopptakene våre. Materialet er bare redigert på "frittstående" fasiliteter i Norge og Danmark, uten tilgang til internett. Og hvis det er mulig å nå et toppunkt i forhold til kryptering, har vi nådd det med "Muldvarpen". Til enhver tid har vi hatt kopier av alt materiale på tre steder i Norge og to steder i Danmark.

Kommunikasjonen i "Muldvarpen"-teamet har så langt som mulig skjedd gjennom krypterte tjenester, og bare svært sjelden har Brügger fysisk møtt Jim Latrache Qvortrup og Ulrich Larsen - rett og slett fordi det kunne legge hele prosjektet død om de ble sett sammen.

Etter Oslo-møtet i 2016, hvor Cao de Benós første gang tilbød våpen og narkotika har vi hatt to sikkerhetsselskaper vi stoler på engasjert i produksjonen.

Men som tidligere sagt; vi har beveget oss rundt i en "terra incognita" uten guide. Det vi for eksempel ikke kunne forutse var at Alejandro Cao de Benós var i besittelse av et apparat som kunne skanne et rom for skjulte mikrofoner. Scenen fra kjelleren i Tarragona er som hentet fra en skrekkfilm, og Ulrich Larsen slipper ut med svært liten margin. Denne opplevelsen satte en skrekk i livet på teamet bak "Muldvarmen", og fra da av var vi om mulig enda mer nøye med sikkerhet. Blant annet ble det bestemt at Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup fremover bare skulle møte Alejandro Cao de Benós og andre aktører på steder som vi nøye hadde valgt ut, hvor vi hadde kontroll, og vi hadde sikkerhetsfolk klare dersom situasjonen eskalerte.

En annen ting som vi var veldig bevisste på, var å styre unna land som har en effektiv etterretningstjeneste. Nordkoreanerne foreslo flere ganger at vi skulle møte dem i Russland, men her var det vår vurdering at det rett og slett var for farlig å risikere å komme på kant med det russiske sikkerhetsapparatet.

Vi gikk bort fra dette viktige prinsippet når Jim Latrache Qvortrup møtte nordkoreanerne i Kina - et land som har både en sofistikert og vidtrekkende sikkerhetstjeneste. Som filmen viser, ble vi til og med advart om ikke å reise til Beijing for å delta på dette møtet. Advarselen kom fra et av de nevnte sikkerhetsselskapene. At vi valgte å se bort fra advarselen skyldtes at vi vurderte det slik at den journalistiske verdien var større enn risikoen, spesielt hvis vi tok visse forhåndsregler. Det første vi gjorde var å sørge for at «Mr. James» bodde på et av Beijings mest luksuriøse hotell (han møtte Mark Zuckerberg fra Facebook i hotellets svømmebasseng). Dette passet med coverstoryen vi hadde gitt nordkoreanerne om Mr. James. Han møtte nordkoreanerne utelukkende på dette hotellet. Det var vår vurdering at et "high end" hotell var et tryggere miljø å manøvrere rundt i, i forhold til for eksempel å flytte ut i byen for å møte nordkoreanere der. Det var en sjanse å ta fra vår side, og selv om det heldigvis endte bra, føler vi i ettertid at det er mulig vi spilte for høyt i denne situasjonen. Men, som journalisten Neil Sheehan en gang sa det: "Hvis du er redd for å gå i fengsel, har du ingen business med å være journalist". Her kan vi legge til at Mr. James er ikke en "avismann" i det hele tatt, men snarere en eks-kriminell skuespiller som ble ansatt for å spille en rolle.

Men selve ånden i Sheehans vittige uttalelse er fortsatt relevant; noen ganger må du sette noe på spill hvis du vil undersøke hva som skjer inne i dragehulen.

Det viktigste for teamet bak «Muldvarpen» var at Jim Latrache Qvortrup var gjort klar over risikoen og selv ikke kunne vente med å reise til Beijing. Etter hjemkomsten kunngjorde han til og med at han veldig gjerne ville ta flere møter med nordkoreanerne i Beijing.

Over årene begynte vi å bygge et svulmende videobibliotek med opptak med en mengde nordkoreanske våpenhandlere og tjenestemenn. Siden vi ikke umiddelbart kunne dele disse filene med utenforstående, var det litt av en utfordring å avklare to ganske enkle spørsmål: Hvem er disse mennene, og hva sier de til hverandre når de ikke snakker (svært dårlig) engelsk?

For å ta det siste spørsmålet først, må man være klar over at koreansk slik den snakkes i Nord-Korea er vesentlig forskjellig fra dialekten som snakkes i Sør-Korea. Så du kan ikke bare ansette en tolk på koreansk som oversetter. I tillegg må det selvfølgelig være en person du kan stole på.

Selv om det kan virke som en detalj, vil vi gjerne forklare litt om hvordan vi arbeidet med oversettelser i en slik sensitiv produksjon. På det tidspunktet vi trengte oversettelser var ikke Ulrich Larsen like aktiv undercover, men det var absolutt et sikkerhetsaspekt rundt å gi utenforstående tilgang til samtaler mellom nordkoreanske etterretningsoffiserer og våpenhandlere med Larsen og Mr. James i rommet. Dette er antakelig en situasjon andre har vært i. Men vi tillater oss en liten avstikker der vi forklarer hvordan dette arbeidet ble gjort. Det var raskt klart at vi ikke fant kvalifiserte oversettere i Skandinavia, så vi måtte se over landegrensene.

Vi skrev en liste over kriterier for oversetteren vi søkte:

- Koreansk som morsmål.
- Direkte kontakt med oversetter, ingen innholdsmessig kommunikasjon via oversettelsesbyrå.
- Akseptere og respektere taushetsavtaler, og akseptere at han/hun ikke fikk innsyn i hva hun arbeidet med.
- God kjennskap og forståelse av nordkoreanske dialekter/talemåter.
- Arbeidserfaring innen oversettelse i forretningssektoren.
- Måtte komme til Stavanger i en periode og arbeide fysisk i våre kontorer.

Etter et langt søk, falt valget på et selskap basert i London. Representanten forsto og respekterte våre ønsker, og stilte med flere kandidater vi kunne prøve ut. Pga. sikkerhetssituasjonen og kvalitetskontrollhensyn dro en representant fra produksjonen, Heine Kaarsberg, fysisk til London for å møte oversetterne. Med seg hadde han en bærbar, offline datamaskin med oversettelsesprogramvare og kryptert materiale til oversettelse. Postproduksjonsteknikere fra Piraya Films datterselskap «Hinterland» i Oslo hadde klargjort et kort utdrag fra råmaterialet (10 min) med nordkoreansk tale slik at vi kunne teste de forskjellige kandidatene.

Av sikkerhetshensyn valgte vi å unngå å vise oversetterne video fra opptakene. Dersom noe mer kontekst trengtes til utdragene, hadde Kaarsberg fått med seg lengre lydklipp fra hvert utdrag. Dersom noe av talen behøvde video for å kunne tolkes, hadde vi klargjort videoklipp til dette formålet. Identiteten til produksjonens undercover-karakterer ble holdt skjult fra oversetterne. I videomaterialet var deres ansikt og helfigur sladdet. Vi brakte med oss egen bærbar datamaskin, slik at vi ikke skulle legge igjen noe spor av arbeidet på en tredjeparts maskin. Datamaskinen var offline under alt arbeid. Oversetterne skrev under taushetserklæringer før arbeidet ble startet.

Testperioden ble oversett av Kaarsberg i samråd med postprodusent Joakim H. Vocke i Stavanger. Etter å ha testet flere personer falt valget på en oversetter som fylte alle våre kriterier. Neste steg var å få oversetteren til Stavanger for å arbeide herfra med alt råmaterialet med koreansk tale. Hinterland deler lokaler med produsent Tveit, og Vocke tok på seg å ha all kommunikasjon med oversetter. All kommunikasjon gikk via krypterte kanaler.

Oversettelsesarbeid

Oversetteren kom til Hinterland- og Piraya Films lokaler i Stavanger for en to ukers periode. Vocke arbeidet personlig sammen med oversetteren og ledet arbeidet. Hinterland forberedte alt materialet og satt opp en offline arbeidsstasjon i Piraya Films lokaler. Alt materialet var lagt inn i oversettelsesprogramvare som oversetteren brukte til å skrive inn oversettelsene som undertekster. Disse undertekstene gikk deretter inn i

klippeprosjektet slik at regi/produsent/klipper fikk tilgang. Vocke overså at oversettelsene fikk riktig tidsplassering som undertekster – slik at det ble mulig for regi og klipper å arbeide ordentlig og presist med materialet.

For å gi oversetter de beste forutsetningene for å tolke talen, valgte vi å vise vedkommende videomaterialet og ikke bare lyd. På forhånd hadde vi gått inn i alt materialet og nøye «blurret» Ulrich Larsen og «Mr. James». Vi gjorde også andre tiltak for å tilrettelegge for arbeidet. Siden lydopptakene var gjort med skjult mikrofon, var det varierende lyd kvalitet med personer som til dels sitter langt fra mikrofoner, og oftest flere forskjellige lydkilder. I forkant av arbeidet gikk Hinterland igjennom materialet, og selv om teknikerne deres ikke kunne forstå det som ble sagt, kunne de finne de lydkildene som til enhver tid hadde best kvalitet.

Under selve oversettelsesarbeidet sammen med oversetteren i Stavanger, hadde vi også mulighet for å lytte på alle lydkildene separat for å sammenligne, både originalfiler og «rensede» filer. Rent teknisk måtte vi også sette opp profesjonelle lytteforhold i arbeidsrommet, med for eksempel muligheter for å bytte mellom høyttalere og hodetelefoner, noe som erfaringsmessig er gunstig når man lytter på materiale av utfordrende karakter.

En av utfordringene ved koreansk tale som vi ble oppmerksomme på, er at essensielle detaljer kan misforstås dersom man ikke hører hele talen/samtalen. Navn og andre henvisninger blir ikke nødvendigvis omtalt på en direkte måte underveis i en samtale. Slike detaljer blir gjerne satt tidlig i talen/samtalen, slik at det fremkommer av helheten. Det gjør det vanskelig å vite nøyaktig hva som blir sagt, om man kommer inn midt i en tale eller samtale uten å ha fått med seg starten – eller at man ikke får med seg hva som blir sagt i avslutningen. Med tilgang til hele klippeprosjektet var det mulig å undersøke kontekst dersom oversetter behøvde det.

Det var også en fordel at en person fra produksjonen, som hadde full oversikt over opptakene og hendelsesforløpet rundt, satt med oversetteren hele tiden. Oversetteren rådførte seg hyppig med Vocke dersom noe behøvde mer kontekst eller forklaring. Det ble kun gitt nok informasjon om produksjonen som var nødvendig for at oversettelsene skulle bli riktige, sikkerheten til produksjonens undercover-karakterer var i høysetet, og oversetteren måtte akseptere at hun ikke fikk innsyn i produksjonens detaljer.

Før produksjonen ble ferdigstilt gikk vi en siste runde med oversetter. Der var formålet å dobbeltsjekke at den koreanske talen i den endelige klippen var riktig oversatt – at det ikke hadde skjedd noe feil i klippeprosessen. Vocke gikk igjennom dette sammen med oversetteren og sørget for at alt var riktig før publisering.

Vi er klar over at dette var en i overkant detaljert fremstilling av en liten del av produksjonen, men dette illustrerer på mange måter hvordan vi har arbeidet+. Det har vært langsomt, med fokus på sikkerhet, kvalitet og detaljer.

Når det gjelder behovet for å identifisere og validere nordkoreanerne vi møter underveis, har vi blitt hardt utfordret - nettopp fordi vi ikke har vært i stand til å dele vår informasjon med eksperter i Nord-Korea. NRK har assistert med forsøk på å identifisere de deltagende nordkoreanerne med "datamaskinstøttet rapportering" (se nedenfor), og ellers har vi måttet stole på våre egne observasjoner, research og instinkter.

Rett før premiere, etter at de involverte var gitt retten til samtidig imøtegåelse var det ikke lenger det samme behovet for hemmelighet. Dermed kunne journalister fra NRK og DR kontakte en rekke eksperter på Nord-Koreas våpenindustri og diplomati. De viste dem nøkkelscener fra "Muldvarpen", og gjorde utfyllende journalistikk. Ekspertene, som vi gjerne skulle kontaktet underveis i produksjonen hadde det ikke vært for sikkerhetsrisikoen, bekreftet sannhetsgehalten ved å verifisere metoder, persongalleri og så videre. Dog hadde de aldri sett noe slikt dokumentert før.

«Kvalitetskontrollen» ved å vise nøkkelscener for eksperter er svært interessant og relevant. Det har vært vanskelig å verifisere personell underveis, og hvordan kan vi være sikre på at nordkoreanerne ikke lurer oss, eller at de vi møter rundt i verden i det hele tatt er - langt ute, men likevel - nordkoreanere? Sistnevnte er selvfølgelig bekreftet av kontinuiteten i karaktergalleriet, som den gåtefulle Mr. Stoneface. «Stoneface» er vårt kallenavn på en person som stiller i mange av møtene vi filmer med skjult kamera. Vi møter ham for første gang i kjelleren i Pyongyang. Fra det kan vi selvfølgelig utlede at han er nordkoreansk. Stoneface dukker opp igjen i Uganda og i Beijing. En annen vanlig karakter er våpenhandleren Mr. Danni, som opptrer for første gang i Uganda, hvor han

foreslår et møte i Beijing, det samme møtet som Stoneface deltar på - som binder Mr. Danni sammen med de andre aktørene som Mr. James møtes i Beijing, og så videre.

Lekfolk har spurt om vi kan ha vært i kontakt med en nordkoreansk "splintercelle", altså en autonom gruppe av våpenhandlere som opererer uten regimets kunnskap og tillatelse. Alle som vet hvor topp- og detaljhandelskontrollert et regime som Nord-Korea er, og som er klar over hvor vanskelig det er for nordkoreanere generelt å få tillatelse til å reise ut av landet, vil finne denne teorien lite sannsynlig. Dette bekreftes også av ekspertene som, uten å ha noen relasjon til oss, har blitt forelagt nøkkelscenene og som senere har uttalt seg til en rekke medier.

Et eksempel er at Ola Kaldager, tidligere sjef for den norske etterretningssenheten E14, i flere medier har gått ut og hevdet at en profesjonell etterretningstjeneste må stå bak «Muldvarpen», fordi den er gjennomført så profesjonelt, fordi vi har vært inne så lenge og fordi utbyttet er så stort. Kaldager uttaler seg blant annet i et intervju med www.olfi.dk, en nyhetsside om dansk forsvars- og sikkerhetspolitikk, 20 oktober 2020. For oss er Kaldagers noe spesielle anklage en anerkjennelse av hvor langt inn i systemet Nord-Korea som «Muldvarpen» faktisk har trengt inn, og om hvor profesjonelt og effektivt det journalistiske og filmatiske prosjektet har blitt utført.

Det er også nødvendig å minne om at vi har å gjøre med et regime som er hardt presset økonomisk. Det er vanskelig - for ikke å si umulig - å forestille seg at nordkoreanere ville bruke penger og midler på å reise rundt i verden, for å møte Mr. James og Ulrich Larsen, uten at det har blitt godkjent fra toppen.

At nordkoreanere bruker ganske mye penger på å fly rundt i verden på disse møtene, uten på noe tidspunkt å få penger ut av «Mr. James», er for oss et tydelig tegn på at de har tro på dette private samarbeidet om våpen og narkotikaproduksjon. Det kan også tolkes som om de internasjonale sanksjonene faktisk fungerer, og at «Muldvarpen» illustrerer og dokumenterer hvor desperate nordkoreanerne er for å finne kunder for deres produkter, og nye veier til å tjene penger.

Samtidig må det bemerkes at hvis det fra begynnelsen bare hadde vært nordkoreanernes hensikt å svindle Mr. James, så har de brukt mye tid og mye ressurser og uten å få noe tilbake. De fikk aldri penger av «Mr. James», mens de selv underveis delte svært mye konfidensiell og belastende informasjon om regimets nettverk, produksjon, situasjon og strategier.

Man fortette metoden bak «Muldvarpen» ned til det faktum at det var en lang, utrolig tålmodig journalistisk og filmatisk øvelse, en øvelse som har blitt dratt ut i tid i en grad som sjelden har blitt sett. Alle nøkkelscener er filmet i sanntid, og vi hadde derfor luksusen av å kunne invitere seerne inn dit der det skjer. Litt etter litt har det blitt bygget opp mye tillit mellom Ulrich Larsen og nordkoreanerne, så vel som mellom Ulrich Larsen og Alejandro Cao de Benós. Det samme gjelder Jim Latrache Qvortrup.

I stedet for, som journalister ofte gjør, å skynde oss med å ferdigstille og publisere, har vi vært tålmodige og reinvestert i prosjektet. Det er denne oppsparte investeringen «Muldvarpen» høster fruktene av, og samtidig den er det den underliggende forklaringen på de uvanlige resultatene dokumentaren har oppnådd.

Gjennom hele prosessen har det vært en tett og pågående dialog mellom filmens regissør, produsentene og aktørene. Vi har nøye vurdert hvert skritt vi har tatt, både journalistisk, sikkerhetsmessig, menneskelig, etisk, moralsk og juridisk. Vi har kontinuerlig coachet og veiledet Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup. Hver gang, før de ble «satt i spill» i sine respektive roller, sørget Mads Brügger for eksempel for at de ble gitt det vi kalte et «handlingskort». På kortet var det skrevet noen få viktige «bullet points», som skulle være deres «spillstrategi». Som eksempel: Før møtet med Alejandro Cao de Benós. "Husk å spørre dette og dette, og hvis han ber deg om dette eller det, vil du svare på dette og det," og så videre. Enkle og enkle instruksjoner som sammen dannet mandatet for det kommende møtet, samt en makrobase som de kunne improvisere fra.

Til sist vil vi dele noe av metodikken i samspillet med TV-kanalene i prosessen som innebar både ferdigstilling av selve fortellingen, dialogen med de involverte TV-kanalene samt samtidig imøtegåelse og sikkerhetsvurderinger rundt publisering.

Sommeren 2018 involverte vi fire kringkastere som produsentene stolte 100% på. Det var NRK, DR, SVT og BBC. Vi har hatt tett samarbeid med disse tidligere, og etter nøye vurderinger valgte vi å gå for allmennkringkasterne. Det var flere muligheter på bordet, vi visste at vi satt på en produksjon som ville være svært attraktiv for verdensomspennende VOD-tjenester som Apple, Netflix, Amazon etc, og vi hadde også muligheten til å ferdigstille «Muldvarpen» som en uavhengig kinofilm og ha premiere på en av verdens største filmfestivaler og deretter søke distribusjon i festival-, kino- og TV-markedet verden over. Regissør Mads Brügger's forrige film, Cold Case Hammarskjöld, produsert av Peter Engel og Bjarte Mørner Tveit som også produserte «Muldvarpen», vant for eksempel pris ved Sundance 2019. Også flere av våre tidligere produksjoner har hatt stor internasjonal suksess ved denne strategien. Vi valgte imidlertid allmennkringkasterne, og det var et riktig valg. Det har uten tvil gitt oss mye.

Rent faktisk ble de fire kanalene vist en «trailer» på ca 10 minutter sommeren 2019. Deretter hadde vi en lengre diskusjon om produksjonens journalistiske og etiske sider. Kringkasterne var modige som gikk inn i en ekstern og uavhengig produksjon, der det journalistiske hvilte på opptak gjort med skjult kamera, skjult mikrofon og falsk identitet. Ved å introdusere en skuespiller som «Mr. James», brukte altså falsk identitet som metode. Det er i alle fall sikkert at vi uten å introdusere denne karakteren ikke på noen måte kunne dokumentere hvordan nordkoreanerne og deres representanter arbeider internasjonalt, også i Skandinavia, for å bryte sanksjonene og engasjere seg i illegalt våpen- og narkotikasalg.

De fire kanalene NRK, DR, SVT og BBC etablerte tidlig en kommunikasjon som vi ikke deltok i, hvor de kunne drøfte og enes om hva de trengte for å vurdere om produksjonen faktisk var sendbar ut fra juridiske, journalistiske og etiske perspektiver. For enkelhets skyld oppnevnte de en representant i NRK som bindeledd mellom kringkasterne og filmskaperne. Dette var Martin Gaarder fra Brennpunkt som fikk den vanskelige oppgaven å være fredsmekler mellom kringkasterne og filmskaperne.

Det er ikke å legge skjul på at dette var en uriaspost. Filmskaperne, med Mads Brügger, Peter Engel og Bjarte Mørner Tveit i spissen, var kompromissløst lojale til produksjonen, mens kanalene og deres representanter har en rekke andre hensyn å ta. Dette resulterte i en lang rekke mer eller mindre spissede konflikter som Gaarder måtte håndtere. Det var nytt for oss som uavhengige produksjonsselskap å ha så mange kringkastere inne i ferdigstillelsen av en så betent og kontroversiell produksjon, og vi er sikre på at det er nytt for fire redaktører å samarbeide i ferdigstillelsen av en slik produksjon.

Igjen må vi takke for at vi er vi så heldige å ha tidligere erfaring med produksjoner hvor skjult kamera, skjult mikrofon og falsk identitet ble brukt, blant annet på «Ambassadøren», «Pels» og «Griseindustriens Hemmeligheter», der begge produsentene og flere av kanalene var involvert. Også erfaringen med ferdigstillelsen og det etiske og juridiske arbeidet rundt «Cold Case Hammarskjöld» var viktig. Det var en gjensidig respekt og forståelse for at vi faktisk ønsket det samme: At «Muldvarpen» skulle ferdigstilles og publiseres på de fire kanalene samme dag.

For å få dette til ble det tatt et helt uvanlig grep. De fire kringkasterne hyret inn en ekstern ekspert, en såkalt «Second Chair». Denne ble bedt om å reise til Stavanger og «stressteste» produksjonen og produksjonens nøkkelpersonell. Han satt i vår kinosal i Stavanger en hel arbeidsuke, og gjennom tilgang til hele vårt råmateriale gjennomgikk han for eksempel alle våre nøkkelscener for å undersøke våre metoder og vår etikk, og for å sikre kanalene at fremstillingen i den ferdige produksjonen var sannferdig. Samtidig hadde han full anledning til å undersøke om vi – eller våre undercoveragenter - hadde vært initiativtakere til kriminell aktivitet, eller om de (eller filmteamet) hadde gjort noen feil eller overtramp. I tillegg til et dypdykk inn i produksjonens råmateriale gjennomførte han dybdeintervjuer av nøkkelpersonell for å teste vår etiske og journalistiske integritet, vårt kompetansenivå og vår erfaring. Så vidt oss bekjent er dette en engangsforeteelse, og rapporten fra hans arbeide var et viktig redskap når vi nærmet oss publisering og stadig flere internt i TV-kanalenes forskjellige avdelinger fikk innsyn i hva vi hadde undersøkt, og hvilke metoder vi hadde brukt.

Avslutningsvis vil vi gjerne si noe om det vi opplever som en noe spesiell prosess rundt samtidig imøtegåelse. Vi har tidligere laget filmer hvor det er det vi kaller for «ufrivillige hovedpersoner», personer som absolutt ikke ønsker at produksjonen skal ferdigstilles og publiseres. I dette tilfellet hadde vi hatt vår hovedperson undercover i over ti år, og vi hadde foretatt skjulte opptak i en rekke land over fire år, inkludert på innsiden av den nordkoreanske ambassaden i Sverige. I samarbeid med den eksterne «second chair», og NRKs Martin Gaarder ble det lagt en strategi for samtidig imøtegåelse.

Det er viktig å nevne at det underveis var varierende tilbakemeldinger omkring farenivået rundt teamet, de involverte kringkasterne og ikke minst Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup. Det som alle rådgivere, eksterne og interne i TV-kanalene kan enes om, var at det absolutt farligste tidspunktet var da vi kontaktet Alejandro Cao de Benós, den jordanske oljesmugleren og ikke minst den nordkoreanske ambassaden. En av de vanskeligste vurderingene i denne fasen var om hver enkelt nordkoreaner som vi hadde filmet i skjul, og som vi dermed anklaget for å være med på kritikkverdig eller kriminell aktivitet, skulle få anklagene framlagt. Dette var en veldig vanskelig avveining, både fordi de på ethvert tidspunkt arbeidet for staten og de neppe gjorde noe kriminelt etter deres eget lovverk. Samtidig kunne det feiltolkes fra nordkoreansk hold dersom vi kontaktet enkelte nordkoreanere direkte. Det kunne – i verste fall – tolkes som at noen av dem var innforstått med hva vi gjorde. Det kunne vi ikke risikere. Samtidig var det slik at de fleste av nordkoreanerne, kanskje alle, var i Nord-Korea, og vi hadde ingen mulighet for å verifisere at vi faktisk fikk kontakt med den enkelte etterretningsoffiser eller våpenhandler.

På denne tiden var det et umenneskelig press på Ulrich Larsen. Vi hadde trodd «Muldvarpen» skulle slippes i januar 2020, men av ulike grunner, ikke minst pandemien som rammet verden, ble alt utsatt til oktober. Larsen var således særdeles motivert til å tre ut av rollen som «Muldvarpen» og trekke seg ut. Vi hadde gjort klart et aftercare-program for ham, og Larsen hadde allerede informert familien, som ikke hadde noen ide om at han hadde vært undercoveragent i over 10 år. Mads Brügger og Peter Engel var uvurderlige i forhold til å støtte og ivareta Larsen i denne tiden.

Larsen ville selv konfrontere den han hadde lurt og forrådt mest; Alejandro Cao de Benós. Dette ble arrangert, samtidig som det var full alarm i sikkerhetsavdelingene i våre allierte kringkasterne. Dagen etter at samtalen med Cao de Benós var gjennomført, gikk det ut beskjed til de som var filmet med skjult kamera, i Spania, Uganda, Jordan og ikke minst til Nord-Koreas ambassade. Beskjedene gikk ut fra Piraya Films ansvarlige produsent Bjarte M. Tveit på kryptert kommunikasjon, på telefon og via DHL. Hver av deltakerne fikk et langt brev som forklarte produksjonen og forholdene, de fikk transkripsjon av alle scener der de selv deltok, inkludert den omliggende fortellingen, slik at de kunne vurdere sin deltakelse i riktig kontekst. Tveit hadde opprettet egen epost og et eget telefonnummer, med tilhørende kontoer i krypterte kommunikasjonstjenester, og var tilgjengelig for telefonsamtaler og chat. Slik ble kommunikasjonen med hver enkelt deltaker ivarettatt.

Det var viktig for oss å respektere det etiske ved bruk av slike metoder, til tross for at avsløringene absolutt må kunne sies å ha stor samfunnsmessig betydning.

6. Etikk

Et prosjekt som «Muldvarpen» byr på et vell av moralske og etiske utfordringer. Vi bruker skjult kamera og skjult mikrofon. Vi bruker falsk identitet, og vi bruker en skuespiller som tar en rolle som man kan kalle provokatør. Det er store sikkerhetsutfordringer, både i forhold til filmens hovedkarakter, den innleide skuespilleren som går i møter med nordkoreanske våpenhandlere, i forhold til teamet og kringkasterne. I tillegg vil de ufrivillige, nordkoreanske deltakerne muligens settes i fare som følge av publiseringen.

Det var derfor helt avgjørende å ha tett samarbeid med kringkasterne vi respekterte og stolte på. Det var helt fra starten av åpenbart at dette ikke var en produksjon som kunne vært gjennomført på innsiden av en kringkaster. Det var også delvis derfor vi, som uavhengige dokumentarister, gjorde produksjonen så langt vi kunne uten samarbeid med kringkasterne. Dette gjorde at kringkasterne ikke måtte «godkjenne» opptak i Jordan, Nord-Korea, Kina, Kambodsja, Uganda og så videre, men heller måtte ta stilling til om det innsamlede materialet var av så stor viktighet at det kunne publiseres.

Fra begynnelsen var det avklart at vi ikke på noe tidspunkt skulle gi penger til nordkoreanerne. I denne produksjonen har vi bevitnet kriminelle handlinger, og våre hovedkarakterer har til en viss grad vært involvert i planleggingen av dem, men det var etter vår vurdering helt nødvendig for å få til de journalistiske avsløringene. Av den grunn stopper selvfølgelig filmen når det bare er en siste handling igjen, nemlig gjennomføringen av en faktisk transaksjon; penger til Nord-Korea mot retur av våpen. Fra begynnelsen var det avklart at vi ikke kom til å krysse denne grensen.

Likeledes var det et ledende prinsipp fra begynnelsen at Ulrich Larsen jobbet frivillig. Det var han som kom til oss, og siden han skal betraktes som en kilde, kan vi selvfølgelig ikke betale ham for jobben han gjør. Mr. James

er derimot - som det sies i filmen - "ansatt som skuespiller" - så han har mottatt et honorar tilsvarende det du vil betale en skuespiller.

I forholdet til Ulrich Larsen har det også vært et etisk perspektiv: Han har kunnet forlate prosjektet når som helst. Det samme gjelder Mr. James. Det har blitt sagt til dem flere ganger, slik at ingen av dem følte seg presset til å gå lenger ut på isen enn de hadde mot til.

Det viktigste av alt har vært at vi selv var klar over forskjellen mellom å være en undercover-agent og en "agent provocateur", dvs. en agent som bevisst provoserer ulovligheter. Som man kan se i filmen, blir det eksplisitt sagt til Ulrich Larsen og Jim «Mr. James» Latrache Qvortrup at de så langt som mulig skal la nordkoreanerne komme til dem, og helst være så passive som mulig. Det har vært et veldig sentralt dogme, slik at vi ikke senere kunne bli beskyldt for å presse eller lokke nordkoreanerne og deres medhjelpere til kriminalitet.

Vi har således fulgt planene og mulighetene som Alejandro Cao de Benós selv brakte på banen - i motsetning til å presse Alejandro Cao de Benós til å delta i handlinger som han ikke selv har planlagt.

I Oslo lanserer han ubudent muligheten for å produsere metamfetamin med nordkoreanske «eksperter», og samtidig tilbyr han oss mulige investeringer i nordkoreanske våpen - alt fra håndvåpen til raketter og til og med anlegg for å produsere ubåter og stridsvogner. Fra denne menyen velger vi narkotika og missiler som to områder Mr. James vil investere i.

For møtet i Madrid forklarer Alejandro Cao de Benós hvordan Nord-Korea kan utføre våpenhandel med en ikke-statlig aktør, altså med en privatperson. Du kan gjøre dette ved å sende "kunnskap" og enkeltdele til et tredjeland, og deretter behandle og montere produktene der. Det er nettopp denne ideen som blir ytterligere raffinert i det underjordiske møtet i kjelleren i Pyongyang, hvor det senere blir avtalt å bruke det afrikanske landet Uganda som en base for et joint-venture-prosjekt mellom Nord-Korea og Mr. James.

Nordkoreanerne sender deretter et team til Uganda, i samråd med Mr. James, for å utvikle en hemmelig underjordisk våpen- og narkotikafabrikk. Deretter blir det helt stille en lang periode. Det er viktig å understreke at det alltid er nordkoreanerne og deres representanter som leder oss fremover, og vi som undersøker hva det betyr, hvem som er involvert, detaljene i metodene de foreslår, hvem de samarbeider med, hvor langt det rekker opp, hvem som er involvert og så videre.

Når Mr. James engasjerer seg i å måtte kjøpe og transportere olje til Nord-Korea, er det nettopp fordi Alejandro Cao de Benós selv utvikler ideen om at Mr. James må være en del av et olje-for-våpen-program. Og når Mr. James reiser til Beijing for å diskutere frakt av våpen til Syria, skjer det bare fordi en nordkoreansk våpenhandler har spurt om han vil hjelpe med det. Når vi ikke spør om biologiske eller kjemiske våpen, er det av den enkle grunn at verken Alejandro Cao de Benós eller nordkoreanerne tilbyr oss det (selv om vi vet at de har det i hyllene). En klassisk "agent provokatør" hadde spurt om han kunne få lov til å kjøpe sarin eller ricin og tilhørende leveringsmåter. Så hele tiden, så langt som mulig, har vi tillatt oss å bli ledet av nordkoreanerne og deres partnere, i stedet for å være drivkraften selv.

Men vi er i en gråsoner her, for samtidig er det åpenbart at Mr. James har et snev av noe Romeo-esc ved seg; det vil si en agent som fungerer som en forfører. Han er sosialt intelligent og tvinner i stor grad Alejandro Cao de Benós rundt lillefingeren. På samme måte klarer han å begeistre nordkoreanerne, som også faller for den talentfulle, ressursfulle og sjarmerende Mr. James. På den annen side trekker Ulrich Larsen i stikk motsatt retning, fordi han går nesten i ett med tapetet. Så på en måte justerer disse to kontrapunktale mannlige typene hverandre, i en diskusjon om hvor mye eller hvor lite våre to agenter påvirker hendelsesforløpet med deres blotte utseende og væremåte.

Når det gjelder Nord-Korea og journalistisk etikk, er noe av det viktigste risikoen for at regimet kan hevne seg på de involverte nordkoreanerne. Denne risikoen er alltid til stede, enten du driver med helt konvensjonell journalistikk - for eksempel reiser til Nord-Korea for å lage en reportasje - eller om du tar fatt på et eksperimentelt prosjekt som «Muldvarpen».

I det første tilfellet, den konvensjonelle journalisten som ankommer Nord-Korea, vil vedkommende automatisk bli utstyrt med en "frakk"; det vil si en tolk eller en guide som er ansvarlig for å kontrollere og overvåke

journalisten under hele oppholdet i landet. Hvis journalisten senere publiserer en artikkel eller en TV-reportasje som inneholder den minste kritikk av Kim-regimet, er det i teorien en fare for at regjeringen i Pyongyang vil videreføre konsekvensene til tolken eller guiden som fulgte journalisten rundt i landet. Hvis du har problemer med det, bør du helt avstå fra å reise til Nord-Korea, eller - som den britiske dokumentarregissøren Daniel Gordon gjør - lage filmene dine (eller skrive artiklene eller bøkene dine) i samarbeid med regimet. Det åpner selvfølgelig for helt nye moralske og etiske spørsmål.

Teamet bak «Muldvarpen» har diskutert denne delen av saken i årevis, og sett på det fra en lang rekke perspektiver. Det er et uomtvistelig etisk problem at det å publisere opptak av kriminelle, ikke minst deltakere i et kjent kriminelt forbund, kan sette dem i fare fra sine med-konspiratører. Så hva veier tyngst, samfunnets rett til å vite hva som skjer når for eksempel Nord-Koreas representant som offisielt arbeider for turisme og kulturelt samarbeid rent faktisk sitter på D'Angleterre i København og selger våpen og tar initiativet til å diskutere detaljer for en underjordisk våpen- og narkotikafabrikk i Uganda? Eller når den nordkoreanske ambassaden i Sverige er postkontor for tegninger for den samme fabrikk? Eller når lederen for den internasjonale «vennskapsforeningen» tilbyr salg av tunge våpen på en hotellsuite i Oslo?

Når vi nå kan signere og publisere filmen, er det delvis fordi vi utelukkende har å gjøre med nordkoreanske tjenestemenn, etterretningsoffiserer og våpenhandlere. De er del – frivillig eller ufrivillig – av et internasjonalt syndikat av kriminelle, med staten som overhode. Det er ikke den lille fisken som filmen sikter mot. I stedet retter den seg mot et nettverk av nordkoreanske våpenhandlere som planlegger og forbereder seg på en forbrytelse mot det internasjonale samfunnet. De er villige til å handle med private, og i dagens verden med stadig frykt for terrorisme fra ulike grupperinger er det viktig å tenke på hvem nordkoreanerne tror de handler med. Hvem i vesten er de villige å selge til, hvem vil ønske å kjøpe missiler og maskingevær, og hva vil de ønske å bruke dem til?

I forhold til spørsmålet om Nord-Koreas vilje til å spre masseødeleggelsesvåpen, er det viktig å dokumentere og publisere at disse våpenhandlerne tilsynelatende reiser relativt fritt. Det er viktig å dokumentere hva de tilbyr på det ulovlige våpenmarkedet, og det er helt avgjørende å vise at de vil selge til privatpersoner.

Problemstillingen som ufravikelig reiser seg er jo følgende: Er problemet handlingene – våpensalget – eller er problemet at de blir «tatt på fersken»?

Der er også andre etiske problemstillinger, eksempelvis i forhold til medlemmene av den danske nordkoreanske vennskapsforeningen så vel som de i KFA, «The Korean Friendship Association», en global paraplyorganisasjon for Pyongyangs venner ledet av grunnleggeren Alejandro Cao de Benós.

Medlemmene anklages ikke for noe ulovlig, vi har ikke engang spurt dem om de vet hva som foregår «på bakrommet» i vennskapsforeningene. De er underveis gjort klar over at de er filmet, og de har ikke hatt noen problemer med publisering på vennskapsforeningenes ulike kontoer i sosiale medier.

Når det gjelder spørsmålet om mulig medvirkning blant spesielt medlemmene i KFA, har vi prøvd å lodde dybden så godt vi kunne. Det er formålet med scenen i filmen, der Ulrich Larsen presenterer en arkitektonisk modell av det hemmelige våpen- og narkotikafabrikk i Uganda. Han sier ikke direkte hva det virkelige formålet med planen er, men det han sier, bør få varselampene til å blinke hos oppgående og rimelig fornuftige mennesker. Men ingen av KFAs medlemmer motsetter seg det han sier. Tvert imot er det entusiasme å spore over hele linja, med unntak av et enkelt medlem som får panikk om mulig spionasje og hacking og helt forlater KFA. Det at president Alejandro Cao de Benós i ettertid kunngjør at bildene av arkitektmodellen må slettes umiddelbart fra KFAs Facebook-vegg, er en klar indikasjon for KFA-medlemmene på at det er ugler i mosen. Så de har i det minste vært klar over at det som foregikk ikke var helt sunt, men de har rent faktisk valgt å enten applaudere eller være stille. Til slutt må det sies at Alejandro Cao de Benós har samlet en kult av unge arbeidsledige menn rundt seg, og det er viktig at omverdenen får et inntrykk av den radikaliseringsprosessen de gjennomgår i KFA i Alejandros regi.

Den største etisk-moralske forbrytelsen som finner sted i «Muldvarpen» er muligens når innbyggerne på øya i Lake Victoria i Uganda får beskjed om at Mr. James vil bygge et sykehus for dem. Det er rett og slett utilgivelig og helt forferdelig å gi dem dette inntrykket.

Her er det så viktig å forstå at det kun er den lokale eiendomsmegleren samt representanten for eieren av øya som har kommet på denne ideen og at det er han alene som presenterer den til dem i kirken. Vi var på plass med et stort team i Uganda, men disse aktørene spredte «de gode nyhetene» til øyas innbyggere uten at vi visste om det, og uten at vi hadde muligheten til å bremse dem ned. Slik er verden rett og slett, i all sin gru. Heldigvis kan innbyggerne på øya da glede seg over at Mr. James er en fiktiv karakter som ikke kommer til å kjøpe øya deres og utvise dem fra den.

Sist, men ikke minst, er det spørsmålet om etikk og moral i forhold til filmens mulige konsekvenser for Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup. For det første er det ikke utenkelig at «Muldvarpen» vil forårsake trusler mot disse to, enten direkte fra regimet i Pyongyang eller fra medlemmene av KFA. Derfor har vi jobbet veldig tidlig i prosessen med å utarbeide forskjellige sikkerhetspakker for deltakerne våre, akkurat som fagpersoner har vært involvert i å sikre Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup et så trygt liv som mulig i fremtiden. Riktignok sier Mr. James i filmen at han ikke vil ha hjelp av noe slag, men likevel er det folk som "står klar" i tilfelle han får trusler. Også gjennom kringkasterne har det vært stort fokus på sikkerhet, både for teamet, for Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup og for de ulike kringkasterne som også kan stå i fare for å bli angrepet.

Å ha jobbet i det skjulte som en «Muldvarp» i mer enn 10 år, vil naturligvis etterlate et enormt vakuum i sjelen når arbeidet er gjort. Å være en «Muldvarp» har vært en viktig del av identiteten for Ulrich Larsen, og som filmen også beskriver, har man sett før at undercover-agenter har vanskelig for å finne veien tilbake til et normalt liv.

Som vi ser det - "vi" forstått som teamet bak «Muldvarpen» - har vi et moralsk ansvar for å hjelpe Ulrich Larsen med å takle konsekvensene av hans deltakelse i produksjonen. Dette er en del av "after care-programmet" vi har forberedt oss på til ham. Det innebærer mye kontakt, oppfølging og rådgiving, og det innebærer også hjelp fra en psykolog dersom behovet skulle oppstå.

7. Spesielle opplevelser

Det har vært en rekke spesielle opplevelser, både i opptak, i kommunikasjon med nordkoreanske agenter og våpenhandlere. Det har videre vært en meget spesiell prosess å se hvilke roller Ulrich Larsen etter hvert ble tildelt gjennom sitt arbeid med vennskapsforeningene. Og det har vært spesielt for oss over så lang tid å ha etiske og sikkerhetsmessige spørsmål hengende over oss. Dessverre kan ikke alt offentliggjøres, av forskjellige hensyn.

En tanke vi har, en grunnleggende erfaring som utelukkende forholder seg til dette prosjektet, handler om hvor vanskelig det var å bestemme når det var over. Det var en rekke tidspunkt der vi trodde vi hadde nådd toppen – eller bunnen om du vil. For eksempel trodde vi at vi skulle filme «Muldvarpens» sluttscene i Uganda, og hadde rigget det til da vi forsto at Nord-Korea sendte sin delegasjon av etterretningsagenter og våpenhandlere for å bistå – og derfra sprang det ut helt nye muligheter til å grave oss dypere inn i organisasjonen.

Vi tenkte hele tiden at nordkoreanerne ville forstå at det aldri ville komme penger fra Mr. James, og ja, vi tenkte at de et eller annet sted i løpet av alle disse årene ville vende oss ryggen. Men det skjedde ikke. Det ene tok det andre, og fra høyre kom Alejandro Cao de Benós plutselig med et forslag om å drive trekantet handel med sin jordanske partner.

Når vi startet for mer enn 10 år siden virket ideen om skjult opptak med nordkoreanske våpenhandlere og nordkoreanske etterretningsagenter som synger karaoke etter å ha signert våpenkontrakter, helt utenkelig. Men så en dag fikk vi styrt dette i en retning som nesten er utrolig. Det har vært stor spenning og mye press underveis, selvfølgelig, men i det lange løp blir alt trivielt. På slutten var det nesten som enda en dag på kontoret da nye opptak kom med nordkoreanske våpenhandlere. Vi tok dette som et tegn på at det var på tide å trekke i håndbremsen.

Vi registrerer at noen kritikere av filmen mener det fremstår som en nybegynnerfeil at vi ikke hadde kommet med et firmanavn for Mr. James før han reiste til Pyongyang, samt at vi ikke har registrert et selskap i hans navn som han kunne bruke til handelen. Det er ikke vår vurdering. For det første kunne vi ikke ha forutsett at forhandlingene mellom nordkoreanerne og James skulle akselerere så raskt i løpet av de dagene Jim var i Nord-Korea i 2017 at det skulle bli nødvendig med et selskap som skulle håndtere illegal våpenhandel, det var ikke mulig å forutse at det ville bli relevant. Videre vil alle som er kjent med Panama Papers vite at det er en

undervekst av selskaper som du ikke kan Google eller finne i databaser - hvis nordkoreanerne ville gå Mr. James etter i sømmene. Det er her, i denne underskogen av skjulte selskaper, at de virkelig svarte pengene ligger. Så kanskje ble Mr. James mer troverdig i nordkoreanernes øyne når man ikke kan finne selskapet hans i en offentlig tilgjengelig søkemotor.

En annen erfaring vi har fått, er knyttet til spørsmålet om hvordan det kan være mulig at nordkoreanere ikke gjør mer "due diligence" på Mr. James, enn hva de tilsynelatende har gjort. For eksempel ved å be om en bankgaranti fra Credit Suisse eller hvor han nå ellers lagrer pengene sine. Kanskje det er fordi de ikke er så listige og erfarne som konvensjonell visdom ellers tilskriver dem å være? Kanskje det er fordi de rett og slett bare stoler på Mr. James, og det er umulig for dem å forestille seg at han lurer dem - delvis fordi Alejandro Cao de Benós og Ulrich Larsen har garantert for ham?

En annen forklaring kan være at når man først har fått fotfeste på et visst nivå i et diktatur som Nord-Korea, fungerer regimets strengt hierarkiske og stive kultur til fordel for den hemmelige agenten. Alle holder øye med alle, og ingen vil tørre å risikere livet og levebrødet sitt ved å stille spørsmål om Mr. James er den personen han later til å være. Det spiller selvfølgelig også inn at Mr. James er en utmerket skuespiller og en mester i improvisasjon. Og så fører han seg overraskende bra i miljøer der normale mennesker utvilsomt vil lide av frykt, angst og skjelving.

Vi la forholdene til rette for at Nord-Korea kunne gjøre sin research og hente all nødvendig informasjon om Jim Latrache Qvortrup (han reiste inn i Nord-Korea med sitt eget pass, med sitt virkelige navn). Hvis de har gjort det, har de oppdaget at han en gang var en stor kriminell kokainpusher i København, som til slutt ble tatt og dømt til 8 års fengsel. De kan også finne ut at han har fortid som militær.

Siden Nord-Korea selv er et militært og kriminelt regime - som blant annet driver med forfalskning, narkotikahandel og nettkriminalitet - kan man lett forestille seg at Mr. James fortid som kriminell har ikke diskvalifisert ham i deres øyne. Tvert imot, det kan ha gagnet hans sak.

En siste erfaring som bare har med Nord-Korea å gjøre er at de er veldig uregelmessige i sin kommunikasjon. Det kan ta år og dag før du hører fra dem, og da er de plutselig veldig aktive, og vil ha alt mulig, og så blir de plutselig stille igjen.

8. Motstand

Det har vært en klar utfordring å finansiere «Muldvarpen» Det er en svært dyr produksjon, og vi har måttet holde sirkelen så liten som mulig. Av denne grunn fokuserte vi på å skaffe finansiering og støtte fra institusjoner med enkeltpersoner vi har kunnet stole på, og med systemer som vi har kunnet forstå og ha innsyn i. Det sikkerhetsmessige har vært en konstant bekymring og har hatt veldig stor innvirkning på det strategiske arbeidet. Det har selvsagt også vært veldig kostnadsdrivende.

En klar bekymring som kom til syne opp mot ferdigstillingen av produksjonen er at TV-stasjoner, filmfestivaler og streamingtjenester måtte vurdere om det rett og slett ville være for farlig å vise «Muldvarpen». Alle hadde Nord-Koreas hackerangrep på Sony Pictures i 2014 i friskt minne. Angrepet kom som svar på komedien «The Interview» (2014), der to amerikanere reiser til Nord-Korea på et hemmelig oppdrag for å myrde landets diktator Kim Jong-un. Som et resultat hacket det nordkoreanske hackerkollektivet Lazarus Group Sony i stykker, og forårsaket enorm skade på selskapet. Spørsmålet var om «Muldvarpen» ville bli rammet av noe lignende for de involverte selskaper, fagpersoner, kringkastere osv?

Til vår fordel var det nok at vi - i motsetning til «Intervjuet» - aldri gjør narr av Kim Jong-un, akkurat som "The Mole" ikke krever at han skal gå av. Hvor sentral denne forskjellen er, fikk Mads Brügger bekreftet da han møtte den tidligere sikkerhetssjefen for Sony Pictures i september 2017 i Los Angeles. Analysen hans var at så lenge du ikke gjør narr av ledelsen og dets ikoner, i tillegg til å kreve dem drept, er du på tryggere grunn med hensyn til om du påkaller regimets fulle sinne eller ikke.

Man må likevel være blind for ikke å kunne se at «Muldvarpen» er en ydmykende affære for Nord-Korea. Deres sikkerhetstjeneste og deres våpenindustri blir lurt av amatører, og nordkoreanske etterretning og våpenhandlerne står igjen som helt inkompetente..

Vi opplevde at en internasjonal filmfestival sa nei til å ta «Muldvarpen» inn i hovedkonkurransen, selv om festivalens programleder hadde sagt ja til filmen. Festivalens toppledelse våget ikke å vise filmen av frykt for nordkoreanske hackere.

En annen og mer menneskelig motstand som har preget prosjektet, er sykdommen som er årsaken til at Ulrich Larsen er tidlig pensjonist. Han lider av en kronisk metabolsk sykdom som med jevne mellomrom gir ham så sterke smerter at han må innlegges. I lang tid har han vært helt satt ut av funksjon på grunn av sin lidelse. Hvis det ikke samtidig hadde vært slik at Nord-Koreas trege kommunikasjon ga oss lange perioder der vi ikke hørte noe fra dem, og heller ikke kom i kontakt med dem, ville Ulrich Larsens helse gjort det vanskelig å fullføre prosjektet.

9. Organisering av arbeidet

Produksjonen har hatt en lang utviklingsfase og tilsvarende lang produksjonsfase. En del av organiseringen har vi vært innom tidligere i denne teksten. Rent praktisk var det et tett samarbeid mellom de to produsentene, Bjarte Mørner Tveit i Stavanger og Peter Engel i København, regissør Mads Brügger og de ulike fagsjefene. I den krevende slutføringsfasen var det i månedsvis daglig kontakt mellom produsentene og kringkasterne.

Når man lager – og ikke minst ferdigstiller - en slik produksjon er det mange som skal involveres. Vi passet på på at ingen utenforstående skulle få innsyn i prosessen, verken fiendtlige eller «vennlige» etterretningstjenester for eksempel.

Vi opplever at tilliten vi ble vist fra kringkasterne var avgjørende for å kunne ferdigstille produksjonen. Det var stor entusiasme fra alle involverte for å få produksjonen i havn, og det ga rom for at fagsjefer som eksempelvis regissør Brügger kunne yte sitt ytterste. Av sikkerhetshensyn – også med tanke på fremtidige produksjoner - ønsker vi ikke gå inn i alle detaljer omkring produksjonen, men under kommer noen erfaringer fra NRKs side, som vi opplever som relevante:

«Når historien er fantastisk er det ekstra viktig å dobbeltsjekke faktainformasjonen. Det mangler ikke på eksempler der store medieorganisasjoner har gått på limpinnen. I dette tilfellet var fallhøyden ekstra stor, siden en hel rekke store allmennkringkastere hadde lagt sin troverdighet i potten. Derfor brukte vi store ressurser på faktakontroll.

Det mest åpenbare var å finne ut om den intrikate planen om trekanthandel med våpen, olje og dollar var standard modus operandi for Nord-Korea. Gjennom åpne kilder, som rapportene fra FNs ekspertpanel for sanksjonene mot Nord-Korea, fant vi raskt ut at det var det. Rapportene fortalte om flere eksempler på at landet bygget våpenfabrikker i afrikanske land – og Uganda var spesielt nevnt. De hadde også en lang rekke eksempler på illegale oljeleveranser, helt etter metoden som jordaneren Al Dasouqi fortalte om til Ulrich og Mr. James.

Men så ble det vanskeligere. Det var viktig for oss å få identifisert nordkoreanerne som Ulrich og James hadde kontakt med. Spesielt ville vi vite hvem de var, de som signerte våpenkontraktene på vegne av Nord-Korea. Var de «the real deal», eller hadde vi blitt utsatt for nordkoreansk svindel og lurendreieri?

Men i Nord-Korea finnes det hverken statskalendre eller Hvem er hvem-bøker. Det er svært begrenset hva som er mulig å finne gjennom åpne kilder – spesielt når alt vi hadde var videobilder og bruddstykker av navn som for alt vi visste kunne være falske.

Vi tenkte at det som i alle fall måtte være ekte, var ansiktene deres. I dag har ansiktsgjenkjenningsteknologi kommet langt. Det viste seg også at det fantes selskaper som selger tilgang til databaser over nordkoreanske nyhetssendinger – der det er videobilder av tusenvis av nordkoreanere i høye posisjoner. Vi kjøpte en slik tilgang, la inn bilder av «våre folk» i et ansiktsgjenkjenningsprogram, og lot programmet kjøre sammenligninger med ansiktene i databasen.

Dessverre fikk vi ikke treff. Det viste seg at teknologien fremdeles har problemer med ansiktsgjenkjenning av mennesker fra Asia. Det finnes kinesisk programvare som er bedre på dette, men den ville vi ikke bruke av sikkerhetshensyn.

Vi skulle imidlertid få et gjennombrudd ved hjelp av mer tradisjonelle metoder. På grunn av den strenge sikkerheten, hadde vi vært veldig forsiktige med å snakke med ekspertkilder som kjente regimet i Nord-Korea. Men når det var igjen noen få uker til publisering lettet vi litt på disse selvpålagte restriksjonene. Til å begynne med var vi veldig forsiktige, men når Nord-Korea ble konfrontert med våre opplysninger omtrent 14 dager før publisering, var det ikke lenger grunn til å holde tilbake.

I denne perioden tok vi kontakt med flere eksperter på Nord-Korea, med nisjemedier som hadde fulgt regimet tett over mange år, og med tidligere FN-inspektører som hadde jobbet med dette helt spesielle regimet. De fikk se utvalgte deler av dokumentaren, og vi svarte på spørsmål. Gjennom dem fikk vi bekreftet identiteten til flere av deltakerne på forhandlings- og kontraktsmøtene. Det viste seg å være ledende folk i våpenindustrien og diplomatiet i det lukkede landet».

For teamet bak selve produksjonen har det vært eksepsjonelt viktig at vår uavhengighet har blitt respektert og ikke minst verdsatt. Dette er en produksjon som en redaksjon i våre kanaler har anerkjent at de ikke har kunnet produsere selv.

10. Form

For å sikre «Muldvarpen» et så stort og bredt publikum som mulig, har vi valgt å la publikum få innblikk i prosessen, og dermed er ikke resultatet av arbeidet vårt blitt spredt som tradisjonell journalistikk. I stedet forteller vi historien som en klassisk spionthriller. Tanken er at fortellingen både estetisk og strukturmessig anerkjenner arven og skylden til sjangerens mestere - som John le Carré, Graham Greene og Eric Ambler. Når Ulrich Larsen og Jim Latrache Qvortrup blir debriefet av en tidligere britisk etterretningsoffiser i et hus som signaliserer engelsk overklasse, er det nettopp for å spille på disse semiotiske tastene. Tanken er at vi samtidig både kan underholde, sjokkere og gi publikum viktig informasjon om samfunnet vi lever i.

Av den grunn har «Muldvarpen» blitt en produksjon som av kritikere beskrives som fengende, skremmende og underholdende. Vi opplever å ha lyktes i formvalget, i skrivende stund er «The Mole» vår distributør DR Sales sin raskest solgte dokumentar noensinne, og den vil få et publikum på millioner av mennesker over hele verden.

En ulempe med en slik form i TV-distribusjon i vår kontrafaktiske tidsalder er at den av noen seere oppleves som fiksjon. Hos NRK, DR, SVT og BBC fikk den en tydelig innpakning i deres dokumentarsendeflater, i NRK eksempelvis under «Brennpunkt»-fanen. Men vi ser at produksjonens form og tiltagende spektakulære innhold forvirrer noen seere, at de tenker det de ser på rett og slett ikke kan være sant.

Blant annet derfor sier Brügger eksplisitt i begynnelsen av «Muldvarpen» at det følgende er en sann historie, nettopp for å motvirke at publikum tror de ser på en «mockumentary».

11. Dette er nytt

Det er etter vår vurdering ingen produksjoner som har klart å dokumentere på dette detaljnivået hvordan Nord-Korea bryter sanksjonene, hva de tilbyr og hvilke metoder de bruker.

Den britiske Nord-Korea-eksperten Hugh Griffiths har sagt til BBC World at «Muldvarpen» er «den største eksponeringen til Kim-regimet noensinne», og det er ikke så lite. Griffiths har sittet i FNs "ekspertpanel" angående Nord-Korea og er en ledende kapasitet når det gjelder Nord-Koreas våpenindustri, samt ulovlig våpenhandel.

Den nederlandske NK-våpeneksperten Joost Oliemans - som i januar 2021 utgir boken «Nord-Koreas væpnede styrker» (Helion and Company) - har skrevet en lengre artikkel (for nyhetssiden NK News) om hva «Muldvarpen» avslører og hvilken verdi disse åpenbaringene har. Han skriver at mengden og arten av våpnene som Mr. James blir tilbudt er «bemerkelsesverdig». Han fokuserer spesielt på de nye - og hittil ukjente - typene våpen for elektronisk krigføring, som Mr. James tilbys, blant annet et lasergevær som kan skyte ned droner, som Oliemans kaller «unik» og «splitter ny».

Andre eksperter i Nord-Koreas våpenindustri har lagt merke til at flere av våpensystemene som Mr. James blir tilbudt, er utviklet etter 2017, da sanksjonene mot Nord-Korea virkelig ble strammet inn. At Nord-Korea, til tross for innstramming av sanksjonene, har vært i stand til å utvikle nye, sofistikerte våpensystemer, er i seg selv en bemerkelsesverdig avsløring, akkurat som det også er nytt og interessant at sanksjonene tilsynelatende har en bitende effekt. Som man direkte og indirekte kan se og høre i «Muldvarpen», er nordkoreanerne desperate etter å finne kunder til våpnene sine, og en nordkoreansk våpenhandler sier til og med at etter at Den islamske staten kollapset, har de ingen kunder.

Noe annet som er nytt og interessant, er nettverket av nordkoreanske våpenhandlere vi blir introdusert for i «Muldvarpen», med den gåtefulle Mr. Stoneface som en gjenganger. Etter at filmen kom ut, har vi fått bekreftelse på at Stoneface jobber for den nordkoreanske etterretningstjenesten, og har tidligere vært stasjonert ved den nordkoreanske ambassaden i Uganda. Han ser ut til å være en veldig sentral skikkelse, og det samme er den nordkoreanske våpenhandleren Mr. Danni.

Gjennom møter og forhandlinger med disse nordkoreanerne, finner vi ut at Nord-Korea på et tidspunkt har vært i ferd med å transportere eksplosiver til Syria, til Assad-regimet, og har trengt hjelp til å transportere ammunisjonen til Syria - noe som er nytt og interessant.

Vi får også avsløringen om at selv om Kina er medlem av FNs Nord-Korea-panel, ser det ut til at nordkoreanske våpenhandlere har lov til å bruke Beijing som et brohode, og nesten kan komme og gå i Kinas hovedstad som de vil. I tillegg møter vi den jordanske oljehandleren og smugleren, Al Dasouqi, som tilsynelatende er en erfaren ekspert på å transportere olje og andre varer («farlige maskiner» som han sier) til Nord-Korea. I «Muldvarpen» gir han nesten et krasj-kurs i å kjøpe og frakte olje til Nord-Korea under sanksjonsregimet. Vi ser til og med hans russiske visum, som gjør at han kan hente olje i Russland.

Det er også Alejandro Cao de Benós, som er en sentral skikkelse i det som i utgangspunktet er et internasjonalt kriminelt nettverk. Cao de Benós er en pådriver som initierer og koordinerer ulovlig handel med Nord-Korea. I forhold til det bildet han ellers har bygget av seg selv, som den joviale presidenten i KFA, er det nytt å få ham avslørt som det han egentlig er; en skruppelløs kriminell.

På toppen av dette lykkes «Muldvarpen» med å dokumentere det dystre forholdet mellom Nord-Korea og Uganda. Nordkoreanske våpenhandlere kan reise inn i landet uten å vekke myndighetenes oppmerksomhet. De får lov til å manøvrere fritt, og i Kina sier en ledende nordkoreansk våpenhandler at han er god venn med en sentralt plassert person i Uganda, som han indikerer er med på å trekke i trådene.

Sist, men ikke minst, kanskje til og med viktigst, er det det utrolige faktum at en tidlig pensjonert dansk kokk og en tidligere stor kriminell kokainpusher fra København faktisk klarer å trenge så langt inn i mørkerommet i Nord-Korea som de gjør. Det er, om noe, en avsløring av de svake leddene i Nord-Korea-systemet, og gir grunn til å vurdere om Kim-regimet kanskje er mer skjørt og umiddelbart sårbart enn man skulle tro.

Når vi snakker om skjøre og sårbare - nå følger en lang, men viktig setning: Det gjemmer seg også en journalistisk avsløring som i det oppsiktsvekkende faktum at mens vi kan sitte og le av at nordkoreanerne blir lurt av en førtidspensjonert kokk fra Danmark, bør vi huske at til tross for at vi har et verdensomspennende nett av vestlig etterretningstjenester - som for milliarder av skattedollars blant annet skal holde et øye med Nord-Korea - lykkes Jim Latrache Qvortrup og Ulrich Larsen i å møte nordkoreanske våpenhandlere og tjenestemenn over hele verden, samt en jordansk oljesmugler og Alejandro Cao de Benós, uten at det tilsynelatende ble oppdaget av noen. Kanskje den globale sikkerhetsarkitekturen som vi stoler på er mer hul og dysfunksjonell enn vi liker å vite.

Til slutt bør man også legge merke til det utrolige faktum at Nord-Korea designer og leverer tegningene til en hemmelig våpen- og narkotikafabrikk (forkledd som et hotell) som skal ligge på en øy i Victoriasjøen i Uganda. Enda mer sjokkerende er at den nordkoreanske ambassaden i Stockholm fungerer som postkontor der Ulrich Larsen henter disse tegningene, og vi hører Mr. Ri, ambassadørsekretæren, si at hotellet på øya "ikke må ha et navn som lukter Nord-Korea" og også at "hvis noe skjer, vet ambassaden ingenting om det."

12. Konsekvenser

Mandag 12/10 2020, dagen etter at «Muldvarpen» hadde premiere i Skandinavia og på BBC, gikk Danmarks utenriksminister Jeppe Kofod og den svenske utenriksministeren Ann Linde ut og sa at de vil bringe «Muldvarpen» til FN. De to landene skrev i en felles uttalelse at «Nord-Koreas handlinger er av stor bekymring og at den («Muldvarpen») nå blir analysert.»

Etter et EU-møte i Luxembourg sa Jeppe Kofod også, ansporet av «Muldvarpen», at «sanksjonene vi har mot Nord-Korea må håndheves bedre.»

Det har vært artikler i aviser, på nett oppslag på tv og talløse radioinnslag om «Muldvarpen». Den danske avisen Politiken fulgte opp med en leder 18/10 2020, som konkluderte med: «The mole 'is as far from comedy as you can get. Det internasjonale samfunnet bør ta åpenbaringene veldig seriøst.»

Det faktum at informasjonen fra «Muldvarpen» er ekstraordinær, demonstreres videre av det faktum at teamet bak har mottatt henvendelser fra blant annet FNs Nordkorea-panel, FBI og National Crime Agency i USA, så vel som den mektige og innflytelsesrike amerikanske tenketanken Center for Strategic and Internasjonale studier (CSIS) i Washington DC. De har enten bedt om tillatelse til å se «Muldvarpen», om intervju med regissør Mads Brügger, de to undercoveroperatørene og/eller om tillatelse til å få innsikt i de nordkoreanske dokumentene og «papirkopi» av våpenkataloger og prislister som er inkludert i filmen. Så langt har teamet bak «Muldvarpen» gått i dialog med FNs Nord-Korea-panel for å dele noe av informasjonen med dem.

De fulle konsekvensene av «Muldvarpen» vil komme i årene framover. Noe vil foregå i det åpne, noe vil foregå i lukkede fora. Det blir interessant å følge produksjonen etter at den har hatt premiere i USA, Japan og Sør-Korea; de tre landene som sammen er Nord-Koreas viktigste fiender. Filmen er allerede solgt over store deler av verden, hele Europa og videre i eksempelvis Japan hvor den har premiere første kvartal 2021. Vi er i forhandlinger om distribusjon i Sør-Korea og i USA.

Kuriøst nok har spanske myndigheter og spanske medier i stor grad ignorert «Muldvarpen» til tross for at man ville forvente et sterkt søkelys i Spania på Alejandro Cao de Benós umiddelbart etter at filmen hadde premiere på BBC. Alejandro Cao de Benós går fritt rundt og kjører fortsatt sitt løp som KFAs president som om ingenting har skjedd. Det er flere forklaringer, som vi ikke kan spekulere i her.

Konsekvensene av «Muldvarpen» i Nord-Korea er ikke kjent av gode grunner. Den eneste reaksjonen fra regimet har vært en melding som ble sendt til den danske avisen Ekstra Bladet fra den nordkoreanske ambassaden i Stockholm 15. oktober 2020. Den sier at: "Fra start til slutt er filmen laget for å sette Nord-Korea i et dårlig lys. I tillegg er dokumentaren i strid med sannheten, og det er tull å beskrive at rådgiveren til ambassaden vår var involvert i en såkalt våpenhandel. "

13. Publisering

Muldvarpen ble første gang publisert av NRK 11. oktober 2020, og de tre episodene kan sees her: <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt-muldvarpen-nord-korea-avsloert>

I tillegg produserte NRK ved hjelp av et eget redaksjonelt team en rekke nett- og nyhetsartikler, dels basert på research fra dokumentar-produksjonen, dels basert på egenresearch som også dokumenterer, underbygger og videreutvikler det som fremkommer i filmen: Hovednettartikkelen som ble publisert samtidig med filmen er her: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/muldvarpen-1.14927121>